

Пролетарі всіх країн, єдніться!

БІБЛІОТЕКА „НОВОЇ ДОБИ“ № 30.

В. ЛЕВИНСЬКИЙ

ЄДИНА НЕДІЛИМА СОВІТСЬКА РОСІЯ?

ВІДЕНЬ — КИІВ

1 9 2 1

БІБЛІОТЕКА „НОВОЇ ДОБИ“
ОРГАНУ ЗАКОРДОННОЇ ГРУПИ
УКРАЇНСЬКОЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ.

Досіль видано:

- No. 1 **ВИННИЧЕНКО В.:** Всесвітня революція. Відень, 1920, 16°, 16 стор.
- No. 2 **ВИННИЧЕНКО В.:** Українська державність. Відень, 1920, 16°, 32 стор.
- No. 3 **ЛЕВИНСЬКИЙ В.:** Соціалістична революція і Україна. Відень, 1920, 16°, 24 стор.
- No. 4 **ПАЛАМАР ГР.:** Капітал, колоніяльні народи і большевизм, Відень, 1920, 16°, 24 стор.
- No. 5 **ШАПОВАЛ М.:** Інтелігенція і пролетаріят. Відень, 1920, 16°, 36 стор.
- No 6 **ВИННИЧЕНКО В.:** Політичні листи. Відень, 1920, 16°, 24 стор.
- No. 7 **ЛЕВИНСЬКИЙ В.:** Релігія, наука і соціалізм. Відень, 1920, 16°, 24 стор.
- No. 8 **СТАХ А.:** До верховині Поезії. Відень, 1920, 16°, 32 стор.
- No. 9 **ХИМЕНКО ГР.:** Хто такі комуністи і що вони хочуть? Відень, 1920, 16°, 16 стор.
- No. 10 **ЛЕВИНСЬКИЙ В.:** Капіталізм і імперіалізм. Відень, 1920, 16°, 32 стор.
- No. 11 **ПІДДУБНИЙ Г.:** Комунізм і еволюція. Відень, 1920, 16°, 20 стор.
- No. 12 **ЛЕНІН Н.:** Третій Інтернаціонал і його історичне значіння. Відень, 1920, 16°, 12 стор.

В. ЛЕВИНСЬКИЙ

Єдина неділима совітська Росія?

(На правах рукопису).

КИЇВ — ВІДЕНЬ

1 9 2 0

З друкарні Ігн. Штайнмана, т. з. о. п., Відень, ІХ.

Тактичні причини не дозволяють нам друкувати цих кілька критичних заміток з приводу харківської резолюції в справі взаюмовідношення Росії і України на сторінках нашої газети, друкуємо їх тому на правах рукопису, призначаючи тільки для здійсцільованих і переконаних комуністів.

15. серпня 1920.

Ред. „Нової Добри“.

Точніше: єдина, неподільна совітська Росія, чи соціалістична федерація незалежної, Української Соціалістичної, Радянської Республіки з соціалістичною, совітською республікою Великоросії і іншими радянськими республіками, що потворились на руїнах бувшої царської Росії? — ось питання, яке займало головну увагу учасників нарад IV. Всеукраїнського Радянського Зїзду, що відбувся недавно в Харькові, цеї найвисшої законодатної інституції українського народу. Резолюцію, яку прийняв зїзд в цій справі, подаємо в точному тексті при кінці цеї статті. Зїзд станув на становищі політичнодержавної єдності і злиття України з Великоросією і в цьому дусі прийняв закон.

Чи ми, українські закордонні комуністи, можемо бути вдоволені з цеї резолюції?

Щоби дати на це питання ясну і недво-
значну відповідь, мусимо розглянути мотиви
резолюції.

Зїзд відбувся в ненормальних умовах.
Столиця України — Київ, а з ним майже
вся правобережна Україна, попала в руки
шляхецько-панської Польщі, цього вартового
пса антантського імперіялізму, як влучно ви-
словився тов. В. Винниченко.

Все на оборону радянських республік!
Все для революції! Все для перемоги! — це
були категоричні імперативи для політики
комуністів України, без огляду на ідейні різ-
ниці між ними. Вони весь час стояли перед
зїздом в Харкові і для них треба було все
принести в жертву, і тому все інше мусіло
сходити на задній план.

Нам здається — може це парадокс? —
що коли б з Москви прийшов указ на Укра-
їну в інтересі оборони обох радянських
республік, в інтересі перемоги над Польщею
і в інтересі революції, скасувати в Україн-
ській Радянській Республіці не тільки такі
комісаріяти, як господарства, військовости,
шляхів і т. д., але і комісаріят освіти; мало
того, коли б в цих інтересах треба б було
скасувати українську мову на Україні, розу-
міється, о скільки це було б можливим, то
український робітник і селянин, присутній
на IV. Всеукраїнському Радянському Зїзді,
був би і на цю жертву пішов, бо для рево-

люці він приніс би все, бо в революції, в її страшному вогні зродилася його соціалістична батьківщина, його ніжність і гордість, його радість, біль і сльози.

І це був найважніший мотив, який велів усім справжнім комуністам, присутнім на харківському зїзді, прийняти закон в справі х в и л е в о ї політично-державної єдності української і російської радянських республік.

Але ми не можемо поминути ще другого мотиву, який безперечно грав в прийняттю закону про взаїмовідношення обох республік не маловажну роль. Цей другий мотив — це мотив єдино-неділимський, який в певних російських комуністичних рядах став особливо тепер, з вибухом війни в Польщу, просто недугою і який спеціально у відношенні до України серед цих руських комуністів на Україні і Великоросії має своє джерело, в цілій політичній ідеології, політиці і тактиці.

І приклонники різних відтінків цієї єдинонеділимської ідеології в комуністичному сосі, — вона зараз по Україні дуже сильна, — виходячи з того становища, що ніякої там України немає і не повинно бути, змагаючи пляново і систематично до повного політично-державного злиття України з Великоросією, інспіруючи і ухвалюючи закон в справі їх взаїмовідношення, мали на увазі перш за все — ми сердечно бажали б, що-

би ми помилялись! — свої єдинонеділимські пересуди, свій великоруський шовінізм.

Що „єдинонеділимство“ — це шовінізм чистої води, і що він загнив у російському комунізмі на добре, та має вже свою історію, про це можна би писати томи. Тут ми мусимо обмежитися наведенням кількох тільки фактів його існування, щоб нікому не видавалось, що ми говоримо на вітер без ніяких підстав, без ніякого оправдання.

„Єдинонеділимство“ проповідували і проповідують особливо так звані ліві російські комуністи (Бухарін, Радек, Оболенський і т. д.). В 1918 р. вони були проти підписання берестейського миру з імперіялістичною Німеччиною, майже виключно з національних причин, бо не могли погодитись з розділом території бувшої царської Росії. І не мало клопотів робили тов. Ленінові, котрий, як тверезий і реальний політик, в інтересі розвитку соціалістичної революції на Сході Європи усіх сил уживав, щоб мир підписати. „Труды I. Всероссійскаго Съѣзда Совѣтов Народнаго Хазяйства“ (Москва, 1918) дають надзвичайно багато матеріалу для пізнання економічних і політичних корінів „єдинонеділимства“. Ліві російські комуністи говорили просто так, як їм промовляла велика національна російська втрата з душі.

Наприклад, Радек, референт справи „Економічні наслідки берестейського договору“, говорив між іншими:

„Не буду вам нагадувати, скільки втратила Росія, втративши Польщу, Литву, Прибалтійський край, Україну і згубивши поки що, фактично, донецький басейн. Це означає втрату в 40% промислового пролетаріату і промислової продукції. Це означає втрату важних джерел сирівця як донецький басейн, котрий доставляв нам чугун і вугіль. Ви розумієте знаменито, що значить, коли Росія втратила 90% цукрової промисловости. Ви розумієте знаменито, що значить втрата цих областей, з котрих Росія одержувала злишок хліба, який служив засобом для торговельного балансу. Територіяльні втрати Росії дуже великі і кольосальні втрати продукційних сил Росії. В першу чергу Росія втратила 40% клясіфікованих робітників. Сирівця і спеціально чугуна та сталі ми втратили около 70%“. (Труды, ст. 15).

„Між відорваними частинами Росії існує глибока економічна звязь, вони склали навіть в цьому громадянстві протиріччя, яким являється капіталізм, один економічний організм“ (ibidem ст. 18.)

Ломов говорив: „Україна являлася тим резервуаром, звідки Великоросія черпала свої хлібні запаси“ (т. 24). „Взаємне тяготіння України з Великоросією на стільки

велике, що ці два райони будуть необхідно змагати до возєдинення... (ст. 25).

Оболенський: „В розриві Росії на дві частини — на північ і полудне — Велико-росію і Україну — виразилось в розширеному масштабі, у великому розмірі, у виді географічного розділу, державно-правового розділу, як раз той сам розпад і розділ двох основних галузей продукції. Україна як раз представляє собою область з одної сторони ізбитку хлібів, а з другої область, що дає сирівець. У відношенню до півночі, що потребує сирівця, до промислової півночі, Україна являється джерелом заосмотрювання обробляючої промисловости“ (ст. 58).

„Привернення звязку між Україною і Великоросією — повинно бути переведеце шляхом революційної боротьби робітників і селян усеї Росії. Але замість того, щоби повторяти робітникам: „коли ви збереже 25.000 людей і зробите продовольчий відділ, то найдете хліба в ізбитку“, замість того всю енергію ужити на те, щоби сказати: „ви повинні вести роботу революційним шляхом, розрахованим з революційною діяльністю робітників і селян України для установлення нарушеного звязку, і тільки тоді у вас будуть хліб і праця“.

Коли ми скажемо це просто, буде це користнійшим, чим будувати рожеві утопії

відносно того, що ми зуміємо обійтися своїми силами" (ibidem, ст. 60).

Ми прохаємо нашого читача вдуматися в суть наведених цитат, відкидаючи ті думки, які наводить сам берестейський мир і які в нашому міркуванні не можуть грати ніякої ролі, бо, підчеркуємо, ходять нам о суть питання.

Для дальшої ілюстрації „вдино-неділимства“ наведемо голос російського комуніста, якому весь час приходилося жити і працювати на Україні. Маємо на увазі брошурку Євгенії Бош п. з. „Национальное правительство и советская власть на Украине“, (Москва, 1919, Книгоиздательство „Коммунист“), виданої під фірмою „Російської Комуністичної Партії („Большевиків“)“. Це брошулка просто скандальна. Дивуєшся просто, як вона могла вийти під фірмою російської комуністичної партії. Але що її видано під цею фірмою, це ознака, на скільки думки авторки цій партії не чужі. Авторіві приходилось відогравати в комуністичному рухові на Україні і в „будівництві“ укр. радянської державности чималу роль. І ціллю цієї брошури є: „на основани старого опыта и оценки настоящего нам необходимо выработать формы новой, не менее решительной борьбы, и, если моя брошюрка хотя не много поможет нашим товарищам в этой работе, я буду

считати время не потерянным и цель достигнутой“.

Який же досвід автора?

„До мартовської революції“ національний рух на Україні розвивався крайню слабо. Політично і економічно тісно звязана з Росією, вона являлась наче нероздільною її частиною. Само-державний режим, в коріні убиваючий всякі спроби національного самоозначення, подавляв націоналістичний розвиток, а спорідненість мови, господарська єдність і спільність державних законів згладжували національну нерівність (!! ред. Н. Д.), цементували Україну і Великоросію в одно ціле і обєднювали робітників і селян в єдиній революційній боротьбі. Тільки з упадком царизму і знищенням самодержавного режиму з перших днів мартовського перевороту, національна ідея дістає право на свободний розвиток. І між двома зжившимися народами штучно прокладають національні межі, в життя українських робітників і селян вкroppлюють ідею національної окремішности. З того моменту революційний рух України приймає троха інші, відмінні від Росії форми.“ (Передмова).

Ця цитата не потребує ніяких коментарів. Слова яснійше ясного кажуть, з ким ми маємо до діла.

Яку-ж ціль ставила собі Євгенія Бош в своїй роботі на Україні, собі і иншим, та ставить на будуче російським комуністам?

„Робочий и крестьянин Украины (в роді Євгенії Бош! — ред. Н. Д.) требует и добивается единой Советской России“ (ст. 53).

Не диво, що того роду погляди на Україну, проводимі в життя, в практичній діяльності руських комуністів на Україні, доводили багато з них, дуже багато, до повного перечення існування України (гл. особливо так зв. „катеринославську точку погляду“: України не було і немає, в тільки „Південна Росія“), а в наслідку цього до висмівання навіть української мови, культури.

Щоби бодай почасті зілюструвати практику партії комуністів (б.) України на Україні, наведемо голос такого авторитетного українського комуніста, як В. Затонський, члена К. П. (б.) У., котрий в своїй статті „Из недавнего прошлого“ (Комуніст, ч. 3-4, I—VII—1918, ст. 9—20) писав:

„На ґрунтовне питання — відношення до національного руху, зазначившому в значній мірі політику пролетаріату на Україні, партія відповідала зовсім невиразно: „Право нації на самовизначення“. Конкретніші вирішення приймалися від випадку до випадку.“

„Березень-квітень 1917 р. В нетрях всяких кооперативів і спілок формується український національний вид, влізав на

світ божий Рада—партія лагідно твердить про самовизначення.

„Травень. Рада піднімає голову. Червень—липень. Рада намагається стати на ноги—покровительственне самовизначення. Вересень. Про Раду майже забули. Жовтень—Рада брикається—співчуваюче (не розібрали) самовизначення.

„Листопад—Грудень. Рада оголошує грозний ультіматум і... право націй на самовизначення.

„Січень. Рада передана — анафема Раді. Травень. Рада повалена, повний крах українського націоналізму... Право націй на самовизначення, нерухоме, як скеля і, як камінь нічого не вимовляюче.

„Що мінялася тактика відносно українського національного руху, що не зразу розкусили Раду, ще мало біди, — біда, що в усіх цих головокружильних змінах курсу не було ніякої внутрішньої льогіки. (А зараз є?)

„Бували випадки, коли одночасно давалися виключаючі одна одну дірективи (а зараз не даються?), так, наприклад, на бій з українським шовінізмом, з сунувшою з півдня дрібно-буржуазною реакцією, благословлялася десницею Світська Україна, шуйцею — Донецька Республіка. Мимоволі нагадується український анекдот про бабу, що ставила

свічки одночасно і св. Миколі і лукавому,
виходячи з міркувань, що...

Хто знав, де прийдеться
Свій вік вікувати
Треба всюди, добрі люди.
Приятеля мати.

У партії в цілому не було виду; політика її йшла через пень колоду з самими несподіванками ухиляннями і, зрозуміло, далеко не блискучими результатами; на місцях же кавардак був неувимий.

Кожна організація, майже кожний член партії за свій страх і ризик вирішував всі питання, що торкалися тактики відносно українського національного руху, котрий все ріс і ріс, і ставав чим далі крупнішим фактором політичної боротьби на Україні, — і от тут і виявилось, що поважний принцип самовизначення націй, котрим потрібно було керуватися по писанію і устному преданію отців церкви, дуже гарний, поки діло йде про Індії і Єгипти, о скільки нам там не доводилося працювати (в татаро-башкіріях з ним уже клопоту досить).

Гарний вік, коли треба зробити благородний жест в стилі каючогося дворянина москвичу на Тверській, німцеві на Фрідріхштрассе, але занадто мало зрозумілий, коли доводиться вирішувати всі ці прокляті питання на різних околицях, в ріді України.

Недурно національні комуністичні партії, увіходячі в склад російської, в роді польської, латишської, одіслали самовизначення націй тудя, ідеж учреділка (Установче Зібрання) упокоївається.

Але у них становище значно простіше як на Україні.

І латишська і польська партії, в більшості дійсно одна — латишська, друга — польська, по своєму національному складу (по крайній мірі, в існуванні латишів і поляків поки що ніхто не сумнівався.)

Не те на Україні. Тут партія більшовиків, як і більшість промислового пролетаріату, складається, головним чином, із руських (великоросів), як що не по національності, то по кутурі.

Висловитися проти самовизначення націй ніяково і так русифікаторами українці звать. Визнати Україну — Україною — душа не лежить, тим більше, що многі товариші до цієї пори в глибині душі переконані, що Україну, Грушевський нарошне видумав.

І от починається шукання. Ну, що ж, самовизначуся аж до відокремлення, але тільки на віщо тут, безпремінно у моїй партійній відчині. Ну, хай вже буде собі навіть незалежна Україна (як що вже не можна без цього) де-небудь в Австралії або на гірший кінець, навіть на напівдикій Волині і Подолі, але навіщо безпремінно в Кате-

ринославищині або на Херсонщині, не кажучи вже про Харків*.

Так ілюструє русько-большевицьку практику тов. Затонський. Розуміється, немало уплило часу з тої пори, коли писав свої слова товариш. Де-що могло на краще змінитись і змінилось, але не змінились пружини єдиної-неділимської політики великої частини руських комуністів на Україні.

Ми є завзятими ворогами цієї політики шовінізму, бо такою є безперечно і понад всякий сумнів „єдиноеділимство“.

І коли би єдиноеділимські мотиви справді мали відограти роль в ухвалі резолюції IV. Всеукраїнського З'їзду, зручно тільки вжиті і заховані, то мусимо сказати, що в найблищому часі вони мусять вийти на верх і можуть дуже діймаюче пімститися на розвитку соціалістичної революції на Україні.

З найбільшим натиском підчеркуємо, що національна свідомість серед українських робітників і селян на Україні, в останніх часах поширилась з такою силою, як ніколи досі. І це є причиною, що культурно-об'єднательна і асиміляційна політика руських большевиків на Україні, на цілій лінії скрахувала. Боші нині на Україні не можливі. І це причиною, чому тов. Раковський, нинішній „українофіл“ — як його називають, той сам, що ще недавно голосив на Україні диктатуру російської культури, нині співає

гимми „прекрасній українській мові“ і відсилав шовіністів-комуністів, що приходять з Москви на Україну, в черезвичайку.

Ми є принципіальними ворогами єдинонеділмства. Цій політиці протяставляємо єдину нині можливу комуністичну, пролетарську політику, політику соціалістичного федералізму, справжнього і несфальшованого, яка засновується на рівноправности і братерській взаємности всіх сфедерованих членів. Вона не виключає навіть найтіснішої злуки радянських республік в часах їх небезпеки, в інтересі революції і комунізму.

Всяка-ж инша політика — це шовінізм. Так само комуністичне єдинонеділмство — це паскудний шовінізм, який змагає до того, щоби слабший нарід, його робітники і селяни, його всі працюючі маси віддавали свою надпрацю не в користь буржуазії сильнішого народу, бо вона тепер знищена, а в користь його робітників і селян. Таким способом витворює він нову форму експлуатації.

Проти цієї політики повстане і мусить повстати, коли вона не скрахує, вся національна робітниче-селянська Україна.

Бо тенденцію українського національно-революційного, освідомлюючого і революційного руху, про яку тут блище не можемо говорити, є не політично-державне злиття і єдність з совітською Великоросією, а укон-

ститування українським народом, робітниками і незаможними селянами себе, незалежно від старих кордонів в націю, як незалежна соціалістична радянська республіка в соціалістичній федерації інших соціалістичних радянських республік в Європі, а перш за все з соціалістичними республіками, що повстали на руїнах царської Росії.

* * *

Резолюція про взаємовідносини між У. С. Р. Р. і Р. С. Ф. С. Р.

IV. Всеукраїнський Зїзд Рад Робітничих, Селянських і Червоноармійських Депутатів, ще раз урочисто заявляючи перед усім світом повну рівноправність всіх народів і держав і відціль виникаюче право націй на самовизначення, вважає своїм обов'язком боротися за закріплення радянської влади, котра тільки одна може зі знищенням кляси і з визволенням робітників від гніту поміщиків і капіталістів, забезпечити їм свободу і незалежність.

IV. Всеукр. Зїзд Рад заявляє, що У. С. Р. Р., маючи (сохраняя) свою самостійну державну конституцію, являється членом Всеросійської Соціалістичної Федеративної Республіки, об'єднаної спільністю політичного і соціального устрою, спільністю боротьби в минулому проти царя, помі-

щиків і капіталістів та спільною боротьбою в сучасному за своє існування; констатує, що тільки дякуючи взаємній допомозі, котру на протязі 2¹/₂ років братські радянські республіки давали одна другій, вони могли удержатися в жорсткій кровавій боротьбі проти безчисленних буржуазних ворогів.

Окупована німецькими імперіялістами і франко-грецькими грабіжниками та російськими білогвардійцями, Україна стала знову вільною тільки за допомогою Р. С. Ф. С. Р.

І коли тепер в четвертий раз хліборобська Україна почасти знова захоплена військом хижацьких польських панів, то очі всіх робітників і селян України звернені до всіх народів і республік, що входять у склад Р. С. Ф. С. Р.

IV. Всеукраїнський Зїзд Рад, підтверджуючи згоду між Центральними Виконавчими Комітетами У. С. Р. Р. і Р. С. Ф. С. Р. про об'єднання комісаріятів: військового, фінансового, залізниць, народного господарства, пошт і телеграфів та праці, доручає новому Центральному Виконавчому Комітетові вести і далі ту саму політику тіснішого зближення.

З огляду на те, що на VII. Все-російському Зїзді Рад, Україна, захоплена тоді Денікіном, не змогла приймати участі, IV. Всеукраїнський Зїзд Рад поручає новому

Ц. В. Комітетові України аж до закінчення роботи призначеної Ц. Вик. Комітетом Росії, щоб Комісії по федеральній конституції до остаточного вирішення Всеросійського З'їзду Рад, доручили новому Центральному Виконавчому Комітетові України увійти в переговори з Всеросійським Центральним Виконавчим Комітетом по питанню про представництво Радянської України, в цьому останньому.

Зі свого боку З'їзд пропонує, щоби у В. Ц. В. Комітет Р. С. Ф. С. Р. увійшло 30 представників, обраних на IV. З'їзді Рад. Ріжні спроби розірвати або ослабити зв'язок (св'язь) з Совітською Великоросією з другими народними і радянськими республіками, що входять у склад Р. С. Ф. С. Р., всяка капіталістична і шовіністична троя з метою розв'язання робітників* і селянських мас, являються по суті контрреволюційними і направленими проти волі і незалежності робітників і селян України.

IV. З'їзд Рад перестерігає робітників і селян проти зрадницького гасла „Українська Народня Республіка“, котре тільки являється прикриттям для підкорення України міжнародньому капіталові і українській шовіністичній буржуазії.

При першій Українській Народній Республіці панували на Україні австро-німецькі імперіялісти і російський генерал Скоро-

падський, друга повертала Україну в колонію французького капіталу, третя, котру обіцяє тепер Петлюра, являється тільки етикеткою для укріплення на Україні ненависної чужої влади панських шляхтичів.

IV. Зїзд Рад з певністю очікує приходу того часу, коли до федерації радянських республік Росії і України приєднаються нові союзники і утворять з Вилікоросією разом міжнародну республіку Рад.

(„Известія“ з 25. мая 1920).

- №. 13. ПАННЕКУК А. Комунізм і демократія. Відень, 1920, 16°, 9 стор.
- №. 14. КАРПИНСЬКИЙ В. А.: Що таке радянська влада і як вона будується? Відень, 1920, 16°, 40 стор.
- №. 15. ПІДДУБНИЙ Г.: Комунізм і патріотизм. Відень, 1920, 16°, 30 стор.
- №. 16. МАЗУРЕНКО В.: Відродження промисловости радянською владою. Відень, 1920, 16°, 48 стор.
- №. 17. ЛЕВИНСЬКИЙ В.: Мистецтво і соціалізм. Відень, 1920, 16°, 20 стор.
- №. 18. ПРОГРАМА УКРАЇНСЬКОЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ. Відень, 1920, 16°, 64 стор.
- №. 19. ДУХОВЕ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ. (Поезія, плястика, театр і народні празники). Відень, 1920, 16°. 50 стор.
- №. 20. КАЛИНОВИЧ І.: Показчик до української соціалістичної і комуністичної літератури. Відень, 1921, 16°, VIII + 112 стор.
- №. 21. БОГДАНОВ А.: Діалектичний матеріалізм. Переклав Ю. Сірий. Відень, 1921, 16°, 80 стор.
- №. 22. Меморандум Української Комуністичної Партії — Конгресові III. Інтернаціоналу. Відень, 1920, 16°, 36 стор.
- №. 23. РАЦ Л., Др.: Прикарпатська Україна і світова революція. Відень, 1921, 16°, 29 стор.
- №. 24. РЕВОЛЮЦІЯ В НЕБЕЗПЕЦІ (Лист Закор. Групи У. К. П. до комуністів і революційних соціалістів Європи та Америки.) Відень, 1921, 16°, 94 стор.

- №. 25. КУНФІ З.: Пролетарська культура. Відень, 1921, 16°, 32 стор.
- №. 26. МАЗУРЕНКО В.: Економічна самостійність України в числах. Відень, 1921, 8°. (Друкується.)
- №. 27. ВИННИЧЕНКО В.: Українська Комуністична Партія (УКП.) і Комуністична Партія (большевиків) України (КП(б)У) Відень, 1921, 16°, 32 стор.
- №. 28. РАЦ Л., Др.: Чивсе так було і чи все так буде? Відень, 1921, 16°, 26 стор.
- №. 29. МІЛЮТІН П. В.: Чи Великоросія без України може економічно існувати? З передмовою В. Л. Відень, 1921, 16°, 16 стор.
- №. 30. ЛЕВИНСЬКИЙ, В.: Єдина неділима совітська Росія? Відень, 1921, 8°, 20 стор.

Замовлення посилати на адресу адміністрації:
„Nowa Doba“, Wien, XVIII, Hans Sachsgasse 7